

TOPONÍMIA DELS POBLES VALENCIANS

ALMUSSAFES

LA RIBERA BAIXA

AJUNTAMENT
D'ALMUSSAFES

ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA
SECCIÓ D'ONOMÀSTICA

COORDINACIÓ I GESTIÓ
Unitat de Recursos Tecnicolingüístics

RECULL I TEXT
Joan-Josep Joan-Mompó i Rovira

DISSENY
Vicent Almar

MAQUETACIÓ I GRAFISME
Guillermo Tomás Lull

© Acadèmia Valenciana de la Llengua

Col·lecció: Onomàstica i Toponímia
Sèrie: Toponímia dels Pobles Valencians
Almussafes, 87

Editat per: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua
Av. de la Constitució, 284
46019 València
Tel.: 96 387 40 23
Adreça electrònica: avl@gva.es

Amb la col·laboració de l'Ajuntament d'Almussafes

ISBN: 84-7890-762-9
Depòsit legal: V-2253-2006
Impressió: Gràfiques Vimar, SL

www.avl.gva.es

ALMUSSAFES

És un municipi situat al nord de la comarca de la Ribera Baixa. Té una altitud d'11 m sobre el nivell del mar i està a 22 km de València. El terme, amb una extensió de 10,8 km², està constituït per terrenys argilosos i llims arenosos; forma part d'una zona deprimida, que ha sigut reomplida per aportacions al·luvials provinents, sobretot, del barranc del Tramusser.

El subsòl és ric en aigua, que apareix ja a escassa distància de la superfície. Ho testimonia l'abundància de fonts: de la Carrasca, del Vicari (o font Nova), del Poble i de l'Alcàntera, tot i que algunes d'estes s'ubiquen ja en termes de pobles limítrofs. Al mateix temps, la influència de l'Albufera ha sigut directa fins fa poc en partides com la Foia i les Planes, on no fa molts anys encara es cultivava l'arròs.

Els primers testimonis d'ocupació humana en les zones pròximes a l'estany de l'Albufera provenen del terme de Sollana i corresponen a jaciments d'adscripció eneolítica. Posteriorment, i ja en l'edat del bronze, el poblament humà es desplaçarà a les muntanyes i a les terres d'interior. En el nostre cas, les mostres més pròximes d'esta cultura cal situar-les en la zona de la font de l'Almaguer (Alfarb) i l'Almud (Picassent).

Durant l'època romana la vida tindrà lloc en la plana. Així, al voltant de València, ciutat de nova creació, apareixerà un poblament romà dispers, corresponent a vil·les rústiques, que sovint són l'antecedent dels nuclis de població actuals. La manca d'investigacions arqueològiques, però, no ens permet identificar Almussafes amb vil·les d'esta naturalesa.

El nom del poble és àrab, i apareix per primera vegada en una crònica musulmana del segle XII. En canvi, serà a partir del 1238, any de la conquesta cristiana de Jaume I, rei de la Corona d'Aragó, quan Almussafes apareixerà documentat abundantment. Així, en el *Llibre del Repartiment* trobem *almaçaf* o variacions semblants. L'etimologia del nom ha rebut dos interpretacions: l'una, amb el significat de 'duana', funció que realitzava la torre; l'altra, amb el significat de 'a mig camí', opció esta més encertada, ja que Almussafes és creuada per dos vies de comunicació, i apareix situada a mitjan camí entre Alzira i València, d'una banda, i entre Sueca i València, de l'altra.

Fou originàriament un caseriu musulmà, format per diverses alqueries, i una duana ubicada en la torre, la qual permetia el cobrament dels drets imposats sobre aquelles mercaderies que arribaven a la capital del Regne de València, o n'eixien. Però de totes estes alqueries, únicament perviu l'Almussafes actual.

Consumada la conquesta cristiana, el 1242 Jaume I donà a Garcia d'Ahuero el senyoriu de la vila, els seus termes, la torre anomenada *Rassef* i la fortalesa annexa. La filla, Navarra d'Ahuero, atorgà la primera carta de

població, on constava que els veïns d'Almussafes eren 18. Durant esta època, el perímetre urbà estaria marcat pels carrers de Sant Vicent, Sant Roc, Major i del Castell, i tant la torre com la fortalesa adossada farien d'elements vertebradors de la població, ja que li oferien el refugi i el domini estratègic de les vies de comunicació.

Després de passar el senyoriu per diverses mans, va ser propietat de Joan Roís de Corella, que fou condemnat a mort per Pere el Cerimoniós per haver-li sigut rebel en la guerra de la Unió. Finalment, uns anys després, el mateix rei atorgarà el 1351 escriptura de venda a favor de l'abat del monestir de la Valldigna. La condició de senyoriu eclesiàstic tindrà vigència fins al 1766, moment en què la vila passarà a formar part del patrimoni reial, a pesar de l'oposició monacal.

L'any 1767 es du a terme la prolongació de la séquia Real del Xúquer. Així el regadiu guanyarà fanecades al secà i introduirà canvis en la distribució històrica dels conreus en el terme municipal: al nord-est, garroferes, oliveres, vinya i blat; a l'est i al centre, horta i regadiu, i al sud, arròs i moreres.

La descripció més detallada del terme en el llibre de la contemporaneïtat és de l'any 1795, i és obra de J. A. Cavanilles. Ens presenta Almussafes com una població de marjal que viu sota la influència de l'Albufera, cosa que convertix el territori en hostil i insalubre.

L'any 1854 s'inaugura el nou cementeri i es posa en funcionament la línia de ferrocarril València-Almansa. L'oposició al tren dels veïns d'Almussafes derivà en una modificació del traçat ferri. D'esta manera l'estació quedarà ubicada en el poble limítrof de Benifaió.

La fesomia del municipi mantenia a l'inici del segle XX un poblament dispers. No serà fins als anys 50 del mateix segle que s'introduiran innovacions en l'estructura urbana i millores en el servei públic: habitatges de protecció oficial, sanejament, construcció del Centre d'Higiene Rural, mercat municipal, escorxador, grup escolar, parc municipal... Als anys 60 es deixarà ja de viure en les cases disseminades del terme.

Pel que fa a l'economia, en la segona mitat del segle XIX i les primeres dècades del XX es consolida una agricultura dinàmica i exportadora, amb combinació de la taronja, l'arròs i productes d'horta. Cap als anys 70 de l'últim segle s'accentuarà una creixent indústria local gràcies a les òptimes comunicacions, com ja s'havia esdevingut en els pobles pròxims de la comarca de l'Horta. Així, l'any 1976 s'inaugura la factoria de Ford. Este fet anirà acompanyat d'una sèrie de transformacions: obertura de nous carrers, construcció de nous barris, de zones verdes —parc de la Constitució, parc del Pontet— i d'equipaments civicoculturals —poliesportiu, casa de la cultura.

En l'actualitat té un dels índexs de creixement més alts de tota la comarca en els aspectes econòmic, social i de població. La creació i l'eixamplament del polígon industrial en la zona nord donarà novament un gran impuls econòmic tant a Almussafes com a les poblacions del voltant.

HIDROGRAFIA, PARTIDES I VIES DE COMUNICACIÓ

Hidrografia natural

Barranc del Tramusser

Hidrografia artificial

Canet de Montanyana

l'Assarb

Motor

Motor del Tomaco

Séquia de la Foia

Séquia de les Planes

Séquia del Romaní

Séquia Rojosa

Partides i paratges

el Ferrero

el Minat

el Pinar

l'Horta

l'Ullal

la Bassa Alta

la Bassa Fonda

la Figuereta

la Foia

la Marjaleta Alta

la Marjaleta Fonda

la Travessa

les Eres

les Planes

Montanyana

Porteta

Rojosa

Sauder

Xapó

Vies de comunicació

Assagador de Montanyana

Camí de la Casa de Magí

Camí de la Casa de Sanç

Camí de la Casa del Comte

Camí de la Foia

Camí de la Marcel·lina

Camí de la Marjaleta

Camí de les Planes

Camí de Montanyana

Camí de Picassent

Camí de Sauder

Camí de Zurriaga

Camí del Convent Vell

Camí del Fondó

Camí del Romaní

Camí dels Coets

Carretera Comarcal de València a
Alzira

Carretera de Benifaió

Carretera de Sollana

Ferrocarril València-Cartagena

POBLAMENT I ALTRES LLOCS D'INTERÉS

Poblament

Almussafes	Caseta dels Grau
Casa de Donís	Caseta dels Xinos
Casa de Ludeña	Corral d'Àngel
Casa del Cubà	Corral de la Pantera
Casa del Mico	Corral de Palets
Casa del Picanyer	Corral de Pasqualot
Casa del Quito	Corral de Rogelio
Caseta de Blat	el Molí de Blat
Caseta de Boquilla	el Molí de les Rates
Caseta de Cecilio	el Molí dels Panyers
Caseta de Chaqués	Granja dels Catalans
Caseta de López	Hort de Don Juan
Caseta de Moreno	Hort de la Pavana
Caseta de Pupú	Hort de Panarra
Caseta de Romualdo	Hort de Vaquer
Caseta de Saró	Hort del Metge
Caseta de Sauder	Venta de Ferrer
Caseta de Tomaca	Xalet de Calores
Caseta del Curro	Xalet de Porra
Caseta del Sevilla	

Altres llocs d'interés

Caserna	Magatzem de Greus
Cementeri	Magatzem de Melchor
Central hidroelèctrica	Magatzem de Mingo
Cooperativa	Molí de Galí
Escorxador	Molí de Grau
Ford	Molí de camions
Granja de Perera	Polígon Industrial Nord
Instal·lacions esportives	Polígon Industrial Rei Joan Carles I
Institut	Protecció Civil
Magatzem d'Aranda	Serradora

Hidrografia, partides i vies de comunicació

Poblament i altres llocs d'interés

